

D • N

10/3 1955

Ansatser till utrikesdebatt

Gårdagens riksdagsdiskussion kring de internationella problemen hör till de bästa som efter det andra världskriget ägt rum i den svenska representationen. Det vill inte säga mycket; det säger blott att några få talare allvarligt och uppriktigt tog upp reella frågor och att meningsbrytningar som för hela nationen är brännande i varje fall berördes i samtalen mellan folkets talesmän.

Detta var förvisso icke regeringens förtjänst. Det inledningsanförande som hölls av stats-, respektive utrikesministern var av ordinär beskaffenhet. Hr Undén berömde sig under debatten av att han icke gick in på några spekulationer, att han inte hängav sig åt några moraliska omdömen. På sätt och vis har han alldeles rätt. Man finner knappast i hans tal några värderingsord och inte ett ens av fantasi. Han redogjorde på övligt sätt för vad som förekommit under det senaste året; fakta var välkända, och varje försök att ge dem pregnans och glans genom ovanligt tydliga eller ovanligt precisa formuleringar saknades; själva torftheten var kanske för talaren ett tecken på objektivitet, på förmåga att stå utanför, på bristande engagemang. Men i ett läge som det nuvarande blir lätt detta fattiga refererande ett slags ställningstagande. För den som inte genom pressen följt världshändelserna måste utrikesministerns tal ge intrycket att exempelvis de ryska förslagen i den tyska frågan innebar ärligt menade försök att komma till en uppgörelse med västmakterna; en sådan åhörare skulle rent av tro att ryssarna var beredda att ånordna fria val i Östtyskland och att låta dessa val avgöra Tysklands öde. Framställningen var sådan att hr Ohlin med rätta kunde förklara att utrikesministern ser på östblockssidan det som skulle innebära samarbetsvilja, men på västsidan blott det som väcker oro. Men säkerligen gjorde uppläsningen av denna uppsats föga skada; människorna är informerade om vad som skett och väntar sig inget nytt, inget klarläggande, inget betydande av en utrikesminister som under tio år hunnit exponera sig.

Det friskaste inlägget under debatten gjordes av hr Hjalmarson, det var utan tvivel ett av de mest vitala anföranden som under senare år hållits i en svensk utrikesdebatt. Högledaren karakteriserade i satser, som ingen kan motsäga, hur våra utrikesdebatter gemmenligen är: "För riksdagens del är utrikespolitik någonting åt vilket man pliktskyldigast ägnar sig en gång om året. Vi demonstrerar vår respekt och skyndar till något annat och mer inspirerande. Den svens-

ka riksdagen bryr sig varken om staren eller tsaren... Vi vill allihop framstå som objektiva uttolkare av den enda rätta utrikespolitiken och förvandlas därför till något slags alliansfrihetens exegeter som rör oss i vår egen abstrakta värld..." Hr Hjalmarson kritiserade utrikesledningens auktoritära hållning till den svenska delegationen vid Förenta nationerna, han betonade det löjliga i att hemligstämpla alla dessa utrikeshandlingar som i efterhand konstaterar det välkända, han erinrade om att den officiella publikationen i utrikesfrågor ger utrymme endast åt regeringens uttalanden, han klarlade att det begrepp, alliansfriheten, som blivit de svenska politikernas bönepell, ger föga ledning för de politiska aktionerna i enskilda fall, han framhöll att vår neutralitet kan bevaras blott under Atlantpaktens protektion och han uttalade sig för det taktiska atomvapnets införande i det svenska försvaret. Allt detta är tilltalande, öppet, stridbart. Tyvärr steg hr Hjalmarson av då den verkligt väsentliga diskussionen skulle börja; hela det komplex av frågor som aktualiserades genom överbefälhavarens betänkande i höstas gick hr Hjalmarson förbi. Det vore elakt att om denna presentation säga att talaren "hoppade mycket för att bättre kunna dra sig tillbaka", men tyvärr ligger det något av sanning i denna karaktäristik.

Även hr Ohlin uttryckte sig med större skärpa än vanligt. Han analyserade på en rad punkter utrikesledningens deklaration och fann att denna bakom det triviala och objektiva uttryckte ett slags extra förståelse för vad som kommer från öster. Han krävde kontakter mellan de tre skandinaviska länderna i frågor som blir av betydelse om dessa tre

länder samtidigt blir angripna. Han berörde illusionismen i talet om ett förbud mot användande av atomvapen. Han ställde frågan om regeringen eller en del av den var kritisk mot en tysk upprustning, trots att en sådan upprustning måste "bidra till att demokratiernas möjligheter att motstå ett angrepp på Europas kontinent väsentligt ökas, vilket bör minska riskerna för ett sådant angrepp och därigenom göra även Sveriges läge mindre otryggt". Han begärde debatt och besked rörande taktiska atomvapen i det svenska försvaret.

De enskilda riksdagsmännens uttalanden i den följande debatten är i huvudsak av ringa intresse. Hr Sandler upprätthöll med lika enkla medel som tidigare — och med det vanliga skimret av serieromantik — sitt anseende som expert på atombombsfrågor. Hr Oswald hade djärvheten att uttala att han håller på Sveriges inträde i Atlantpaktens; det är roligt att finna en svensk riksdagsman uttala vad en så stor del av den svenska opinionen önskar. Hr von Friesen sade några beska ord om beredvilligheten att låta ett antal riksdagsmän genom kringfraktande i Sovjetunionen ställa sig i den ryska propagandans tjänst.

Regeringssidans svar på oppositionskritiken var mera belysande för talarnas karaktär än för den sakliga situationens innebörd. Hr Undén föredde den surhet och försmädighet som blivit en alltmer ofrånkomlig pendang till hans tråkighet. Hr Erlander, som allt ivrigare börjar spela rollen av statsman, talade om kritikens gnatighet och tarvlighet, omtalade att någon utländsk tidning funnit hans uttalanden rörande atombomber för ett år sedan märkliga och gav den tyske förbundskanslern och majoriteten av det tyska folket en säkerligen uppmärksamman admonition för att de tänkte genomföra Parisfördragen trots socialdemokraternas negativa hållning. Tyvärr tycks hr Erlander ha fått för sig att "landets statsminister" bör visa förmåga av indignation; på den punkten överskattar han sina resurser, och det vore önskvärt om han i sina offentliga uttalanden ägnade sig åt mindre ansträngande konst.